

Inkluderande utbildning för döva barn: Samundervisning som ny standard?

8 januari 2025

Filmen är på internationella tecken men man kan välja svenska som undertext.

Den 24 april 2024 blir en historisk dag för den flamländska dövgemenskapen i Flandern, den nederländsktalande regionen i Belgien. Det flamländska parlamentet har godkänt en ändring av "grundutbildningsförordningen", vilket gör det möjligt för vanliga skolor i Flandern att erbjuda tvåspråkig undervisning på flamländskt teckenspråk (VGT) och nederländska. Detta ses som ett viktigt steg mot ett mer inkluderande utbildningssystem för döva barn.

Den nuvarande utbildningssituationen för döva barn i Flandern

Hittills har döva barn i Flandern haft två utbildningsalternativ. För det första finns de sex befintliga dövskolorna, där barn i åldern 2,5 till 12 år kan få undervisning.

- "Men termen 'dövskola' är missvisande," förklarar Sammy Van Landuyt och Sara Van Leuven, som båda är döva föräldrar till två döva barn. "Dessa är främst skolor för barn med funktionsnedsättningar. Tidigare gick fler döva barn i dessa skolor, men antalet har minskat avsevärt. De barn som går där nu har ofta specifika stödbehov."

Dövskolor erbjuder en värdefull mötesplats för döva kamrater, men dessa barn riskerar att få färre möjligheter senare på arbetsmarknaden och i högre utbildning. Dövskolor tillhör specialundervisningen, som fokuserar på att främja ett så självständigt liv som möjligt snarare än en bred kognitiv utveckling.

- "Är utbildningen likvärdig? Det varierar från barn till barn och från skola till skola," säger Sara Van Leuven. "I en dövskola finns det ingen hel klass med döva barn på samma nivå. Istället bedöms individuella stödbehov för varje barn."

Det andra alternativet är att integreras i vanlig undervisning, där de kan få hjälp av en teckenspråkstolk under lektionerna. Men även detta alternativ har sina utmaningar, särskilt för familjer som använder teckenspråk hemma.

- "Våra barn identifierar sig starkt med teckenspråket. Vår familj och våra vänner använder alla teckenspråk. Vi undrar hur våra barn ska kommunicera med hörande

klasskamrater i en vanlig skola,” förklarar Sara. ”Dessutom finns ingen garanti för att en teckenspråkstolk alltid kommer att vara närvarande. Våra barn skulle troligtvis vara de enda döva eleverna i en hörande skolmiljö, utan andra döva kamrater att identifiera sig med.”

Samundervisning som en möjlig lösning?

Doof Vlaanderen, nationella dövförbundet i Flandern, har länge förespråkat tvåspråkig undervisning av hög kvalitet, inte bara för döva barn utan också för hörande barn, såsom CODA-barn (Children of Deaf Adults). Forskning i Flandern visar att samundervisning är den mest lämpliga utbildningsformen. I detta upplägg organiserar en vanlig skola en tvåspråkig klass där döva och hörande barn lär sig tillsammans. Undervisningen sker av ett team med både döva och hörande lärare.

Ett exempel finns på den franska skolan Paul Blet i Poitiers, där en hörande lärare och en döv kollega undervisar en klass med både döva och hörande barn. Detta program organiseras av 2LPE, ”Deux Langues Pour une Éducation”.

Erwan Bourbon, tidigare elev vid denna skola, berättar:

- ”Samundervisning var mycket positivt för mig. Vi var inte bara med döva barn i klassen utan också med hörande. Detta gjorde det möjligt att utbyta många idéer, vilket var mycket lärorikt. Om vi bara hade varit med döva barn hade vi kanske stannat kvar i vår egen värld. Nu lärde vi oss hur det är att leva och kommunicera med hörande, både skriftligt och på teckenspråk. Det gav oss en känsla av jämlikhet.”

Bourbon erkänner dock att denna modell också har sina utmaningar. ”Ibland finns det en skillnad i tempo mellan de två grupperna, eftersom de döva och hörande lärarna inte alltid arbetar helt i takt med varandra. Det händer att jag frågar något av den döva läraren, medan den hörande läraren ger ett mer fullständigt svar, eller vice versa. Ibland känns det som att en teckenspråkstolk som översätter allt skulle kunna få hela klassen att hamna på samma nivå.”

Utmaningar med samundervisning

I Flandern pågår nu arbetet med att hitta skolor som är villiga att implementera samundervisning. Sara och Sammy är hoppfulla om denna utbildningsmodell men uttrycker också vissa farhågor.

- ”Det är viktigt att döva barn ibland har sitt eget utrymme,” säger Sara. ”Hörande

barn kan till exempel gå på musiklektioner, medan döva barn får undervisning om dövidentitet, dövkultur och deras gemenskap. Det trygga rummet för döva barn är avgörande.”

Sammy Van Landuyt betonar vikten av en god balans mellan antalet döva och hörande barn i klassen.

- ”Det måste finnas rätt proportioner. Detta beror också på föräldrars vilja att anamma detta system. Många döva föräldrar glömmer ibland att ta hänsyn till hörande föräldrars önskemål.”

Enligt allmän statistik har 95 % av döva barn hörande föräldrar, som inte alltid är övertygade om fördelarna med tvåspråkighet och teckenspråk. Sammy förespråkar därför att bygga fler broar mellan döva och hörande föräldrar.

- ”Det underlättar inte bara inskrivningen av döva barn i denna utbildningsform, utan främjar också kontakten med döva förebilder, vilket kan förbättra attityderna hos hörande föräldrar.”

Vad innebär inkluderande utbildning för döva barn?

Artikel 24 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD) fastställer att medlemsländerna måste säkerställa att döva och dövblinda barn lär sig teckenspråk och får utbildning på det språk som är mest lämpligt för dem, i en miljö som främjar deras optimala utveckling. Även om denna konvention erkänner döva barns rättigheter, lämnar den öppet hur och var denna utbildning ska organiseras.

- ”Inkludering ses ofta av politiker och forskare som att sammanföra barn med och utan funktionsnedsättning,” förklarar Dr. Maartje De Meulder, en döv forskare vid Hogeschool Utrecht (Nederländerna). ”Men om det verkligen är inkludering är en fråga om perspektiv. CRPD säger inte att separat utbildning för döva barn inte kan vara inkludering.”

Det finns också skolor som enbart tar emot döva barn, som Heathlands School i St Albans, Storbritannien, som erbjuder högkvalitativ utbildning endast för döva barn. I Flandern betraktas dock denna metod ibland som en form av segregation, eftersom den skiljer döva barn från deras hörande kamrater. Även om samundervisning föredras i Flandern som den mest lämpliga formen av tvåspråkig utbildning för döva och hörande barn tillsammans, kan tvåspråkig undervisning enligt Dr. Maartje De Meulder lika gärna ges i en dövskola.

- "Inkludering behöver inte vara en sagoberättelse där döva och hörande barn alltid är tillsammans i en klass. Det viktiga är att döva barn får den bästa utbildningsmiljön, oavsett om det är i en dövskola, tvåspråkig skola eller en vanlig skola med en teckenspråkstolk. Kvaliteten måste vara hög, och lärarna måste vara skickliga i teckenspråk. Så länge dessa villkor uppfylls kan alla utbildningsformer vara inkluderande, även en dövskola."

- "Om ett dövt barn måste anpassa sig som den enda döva eleven i en hörande skola kan det faktiskt bli segregering. Barnet är fysiskt närvarande men kan känna sig mentalt exkluderat," säger Dr. De Meulder.

- "Inkludering handlar inte bara om fysisk närvaro; det handlar om upplevelsen och känslan av att höra till någonstans."

Huvudreporter - Sam Verstraete

Medreporter - Sarah Massiah

Stödjande reporter - Jorn Rijckaert